

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél íven. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes száma ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Elnöki megnyitó beszéd.

Elmondta Nyiregyházán 1916. április 12-én az egyházmegyei gyűlésen Görömbei Péter esperes.

Nagyt. és Nagys. Egyházmegyei Közgyűlés!

Az emberiség Génusza még mindig alfordított égő fáklával áll az európai nemzetek élethalálharca, mint nyitott koporsó felett. És mint a koporsó mellett, úgy a mai borzalmas események mellett is keressük az Istenben vetett hitet, a bizalmat az emberekben; keressük a bölcsességet, a szeretetet, a békességet és nem találjuk sehol. Mintha az emberiség ügyét intéző vezetők egyenként egy-egy pokoli szörnyeteg volnának, mely pusztulást, tüzet, vért okád, hogy a világot, hogy az emberiséget elpusztítsa, megsemmisítse. A háborút sürgetik, hajszojják a végki-merülésig, az utolsó emberig! Meghalt a béke, meghalt a szeretet, meghalt az emberi érzés és gondolkodás és haldoklik a hit s egyedül, csak a *reménység*, ez a szárnyaszegett Nőé-galamb vergődik még előttünk a magasságban, a meszeségben, szájában egy fonnyadó olajjaggal! Hogy vajjon mi fog győzni: a nyers erő, a nagy szám, a mammon, a pokol fajzatai, vagy az igazság, a bölcsesség, a mérséklet, a béke, a szeretet: a vég fogja megmutatni... De talán az Isten, az örök bölcsesség így akarja?! Talán ő szükségesnek tartja az emberi előhaladáshoz, hogy ezek az energiák mérkőzzenek!... Sajnos, hogy ezt az erőpróbát nekünk, a mai emberöltőnek kellett megérni s nekünk kell végig küzdeni, végig szenvedni!... Dehát nekünk, akik a Vallás, a Hit szolgái, prófétái és apostolai vagyunk, hinnünk és bízunk kell az igazság, a szép, a jó, az igaz végleges győzelmében, annyival is inkább, mivel a jelek már is biztatók!... Azonban még győzelem esetén is mindenütt csak pusztulás s romok maradnak. Sok teendő várakozik azokra, akik megmaradnak és vezetni

fognak, a közélet minden terén: az államban, a közgazdaságban, a társadalomban, az egyházban, az iskolában, a kultúra terén, egyszóval mindenütt!...

Igenis! nagy feladatok várakoznak az összes európai államokra általában és egyenként, azonképen magyar nemzeti államunkra és társadalmunkra is. És ebben a megújodási, építő munkában részt kell venni nekünk, mint egyházi, mint valláserkölcsei testületnek is. Aki már történet-bölcsészeti szemüvegen vizsgálja az emberiség történetét, a világ fejlődését, az tudni fogja, hogy a vallások, az egyházi alakulatok mindig nagy szerepet vittek a művelődés történetében is. Az isteneszme és az isteneszme fejlődése évezredekken keresztül vezetett az emberiség életében és vezet bizonyos tekintetben még ma is. Az egyháznak csak a szervezete, a vallásnak csak a kifejezési módja változott az egymásután következő századok, a műveltség és a fejlődés fokozatai szerint. Így van ez részben még ma is. Forduló pontot képez úgy a vallások, mint az emberiség történetében a krisztianizmus és ennek kebelében a reformáció. A reformáció, a vallásújítás tördelte le a szabad vizsgálódás, a szabadgondolkodás hét pecséttel lezárt ajtójáról a rozsdás zárat; a haladni, a fejlődni, a tökéletesedni akaró emberiség kezeiről és lábairól a bilincseket... Ebben az irányban, ezekkel az eszményekkel, elvekkkel és törekvésekkel nagy hivatást töltenek be a református, a protestáns egyházak még ma is, a természettudományok és a mechanikai tudományok virágkorában is. Ennek a haladást, fejlődést munkáló, állami és társadalmi bajok orvoslására, sebek gyógyítására hivatott református egyháznak vagyunk mi hívei, követői nagytiszteletű és nagyságos egyházmegyei közgyűlés! S oda kell állanunk egyházszervezetünk valláserkölcsei intézményeink minden eszközeivel, ahol azt az emberiség, közelebb egyrészt

hazánk, imádott magyar nemzetünk legszentebb érdekei követelik. Most pl. romok eltakarítása, sebek gyógyítása, családok életének, keserűségének enyhítése várakozik államra, társadalomra, a magyar protestáns egyházakra, így reánk is.

Össze kell állani, össze kell olvadni szíveinknek, lelkeinknek a társadalomban, még pedig a felekezetieskedésen felül emelkedve és a szerint, hogy a sok ügyes-bajos ember közül kinek mire van szüksége: biztatni, vigasztalni, gyógyítani, tanácsolni, élelemről, ruházatról, nevelés és neveltetésről stb. gondoskodni, az adott viszonyok és körülmények szerint. Nem lehet tagadni s nem szégyenelhetjük meg magunkat, mint református hitfelekezet sem, mert tettünk mi eddig is, amit csak tehattünk a háború kezdetétől fogva: segítségére voltunk népünknek — közvetve vagy közvetlenül — a mezőgazdaságnál; iskoláink útján szederlevelet gyűjtöttünk; karácsonyi ajándéokra adakoztunk és gyűjtöttünk; gyűjtöttünk imakönyvekre, vallásos iratokra, olvasmányokra, meleg ruhákra; a sebesülteknek ágyneműek és ruhaneműekkel való felségelésére; a rokkant katonák, a vakok, a bénák számára; a sebesültek és a hadbavonultak családjai, a hadiözvegyek és árvák számára; hadikölesönre adakoztunk és gyűjtöttünk; mellőztük a szokásos hústelt; sze-

gényes, tengeris, hadi kenyeret ettünk; a sebesültekkel, internáltakkal leveleztünk; odaadtuk a rézedényeket, a réztárgyakat; odaígértük és oda is adjuk harangjainkat; adtunk és gyűjtöttünk a kárpáti falvak felépítésére, a nemzet házára, a Vörös-keresztnek, Vörös Félholdnak, a bolgároknak, a tüdőbeteg katonáknak stb. stb. Azonban nézze végig akárki egyházmegyénk kimutatásában gyülekezetünk névsorát, megtalálja ott a százasokat és az ezres ajánlatokat; sőt a tízezreseket is nagytiszteletű és nagyságos egyházmegyei közgyűlés! Azonban fájdalom, a véres háborúnak, a vérontásnak még máig sincs vége. Ellenben már idáig is nagy számmal vannak minden községben, minden gyülekezetünkben: a rokkantak, a vakok, a sánták, a nyomorékok, a sebesültek, a hadi özvegyek, a hadi árvák, a kereső és gyámol nélkül maradt, élemedett, előregedett, keresetképtelen szülők, akik már ma is, a jövőben is, sőt a jövőben talán még inkább segélyre és gyámolításra szorulnak. Igaz, hogy ezekről gondoskodni első sorban a magyar államnak a kötelessége; de úgy gondolom, hogy ez a kötelesség áthárul a magyar társadalomra s a polgári és a hitközségekre és így miránk is nt. nagyságos egyházmegyei közgyűlés! Hiszen lehetetlen elzárkózni a gondolat elől, hogy ezek a rokkant, sánta-

Tárca

Eötvös Károly és Csokonai.

(A vajda halála alkalmából.)

Eötvös Károly nem lett volna az az őseredeti tehetség, az a tősgyökeres magyar szív és lélek, amilyennek minden szava és írása bizonyítja, ha nem érzett volna mélységes vonzódást egyik legfényesebb magyar lángelme, Csokonai iránt. Különben is Eötvös, mint túladunai ember, just formált Debreczen nagy költőjéhez. Csokonai bújdosó éveinek (1795—1800) legnagyobb részét Dunántúl töltötte, huzamosabban lakott Komáromban és Csurgón, de bejárta Fehér, Veszprém, Zala és Somogy vármegye nagyrészét, andalgott a magyar tenger, a Balaton kék partjain és társalgott Tihanynak riadó leányával.

Eötvös Károly a dunántúli magyarság megtestesítőjének vallotta magát, úgy szerette ezt a különben is kedves, vonzó országrészt, ezt a magyar dombos vidéket, mint akár Petőfi az alföldet. ADunántúl imádása iratta vele egyik legerdekesebb munkáját „Utazás a Balaton körül“, ezt a csodálatos két kö-

tetet, amelyben benne van a Dunántúl földrajza és története, irodalma és művészete, főpapjai és főurai, költői és politikusai, pandurjai és betyárjai, tehát a Dunántúli mindene és még azonkívül igen sok egyéb.

Ebből a dunántúli mindenségből nem hiányozhatik Csokonai sem. Eötvös teljes joggal foglalhatta bele *Balaton körüli utazásába* Csokonait és méltán juttatott neki egy pár szép lapnyi helyet. Csokonai a Dunántúl írta költeményei javarészt a szó mindkét értelmében. Ott születtek legszebb Lilla-dalai, ott keletkezett számos ódája, alkalmi verse, háborús költeménye és ott termelt örökértékű komikus eposza, a *Dorottya*, amelynek színhelye, cselekménye, hősei és hősnői mind-mind a Dunántúlhoz tartoznak.

Eötvös Károly érezte, hogy az *Utazás a Balaton körül* nem volna teljes, ha megfeledkezett volna Csokonairól. Hiszen a Balatont megannyi földrajzi könyv sem tette olyan ismertté, mint Csokonainak egyetlen költeménye, *A tihanyi ekhóhoz*. Ez az ódai szárnyalású, de elégiakus hangulatú dal, ez a legcsokonaibb Csokonai-költemény, amelyben benne van a költőnek embergyűlölete és természet-szeretete, keserűsége és vigasztalódása, a megnemértő kortól a boldogabb jövőhöz való felebbezése, ez adott elő-

béna, vak emberek mi érettünk is, mindnyájunkért küzdötték, szenvedtek; a mi hazánk, a mi lakóhelyünk, a mi házuk, személyünk, vagyionunk védelmében lettek bénákká, nyomorékká; ennél fogva nekünk ezen munka- és keresetképtelen emberek és segélyre és gyámolításra szorult szeretteik, családjaik iránt is kötelességeink vannak. Az elhunyt hősök emlékének megörökítéséről is gondoskodnunk kell! Ezeknek a tennivalóknak minél kimerítőbb, minél pontosabb, minél szélesebb arányokban s minél telkiismeretesebben való teljesítése s intézése végett nekünk az egyházmegyén is, az egyes gyülekezetekben is — szerény nézetem szerint — szervezkednünk kell. Ne mondjuk azt, hogy ott van a presbiterium: mert annak más dolga, más teendői vannak; ámbár segítségül lehet ebben is. De — gondolatom szerint — ettől külön kell a segélyező bizottságot megszervezni. És talán kissé túllépek az elnöki beszédekhez kötött igények és kívánalmak megengedhető határait, méltóztassanak azonban megengedni, ha igen röviden felemlítem, hogy egyházmegyénk meleg keblű, mély érzésű, emlékedett gondolkodású ügyészének, dr. Szesztai Zoltánnak előfordul a mai tárgysorozatban egy nagyon is égető kérdést tárgyaló „indítványa a gyermekvédelemről”: ennél fogva azt a kéré-

semet terjesztem a nagytiszteletű és nagyságos egyházmegyei közgyűlés elé, hogy az én fentebbi: a rokkantak, a hadi özvegyek és hadi árvák stb. segélyezésére vonatkozó javaslatomat az ő alapos és megokolt „indítványával” együttesen méltóztassanak tárgyalás alá venni. A kicsinylő kérdésre és aggodalomra pedig, hogy mit tehetünk mi e nagy dologban, hivatkozom arra, amit tettünk már idáig a háború tartama alatt és hivatkozom egyik nagynevű református püspökünk azon szavaira: „Volt idő, mikor sokkal kevesebben voltunk, sokkal szegényebbek voltunk mint ma, mégis tudtunk nemzeti életünkben ható tényezők, erős bástyák, megdöntetlen oszlopok, világító fáklyák lenni”. Ennek hangsúlyozása mellett a mai napra meghirdetett egyházmegyei közgyűlésünket elnöktársam, az egyházmegyei gondnok úr és a magam nevében is megnyitottnak jelentem ki.

Egyház

A bíhari egyházmegye tavaszi közgyűlése.

— 1916. április 7. —

„Mi a református lelkész élete? Reménytelen küzdelem a nyomorúsággal s mi az örökség, mit

ször hirt az ország egész közönségének a Balaton két nevezetességéről, ez dicsőítette először méltó költői formában Tihanynak zengő bérceit és Fürednek vígadózó kútfejét.

Csokonait a Balaton varázsa, a tihanyi setét erdő szent magánossága annyira megragadta, hogy mint Rousseau Ermenouvilleben, ott a tihanyi félsziget egy szögében, a hegynek egy barlangjában akarta lelékni, lekönnyezni napjait, ott akart végső nyugalomra térni egy fának sátorában. Tudjuk, hogy nem így történt.

A tihanyi visszhangnál, a Balaton tükrénél, a Dunántúl erdős, halmos, kedves vidékénél jobban vonzotta Csokonait a honvágy, az anyjához való szeretet, amely érzések öt évi bújdosás után, oly erővel támadtak fel lelkében, hogy számos jó barátját, nagylelkű pártfogóját, Horváth Ádámot és Sárközy Istvánt, otthagya, a Festetich és Széchenyi grófok közeléből távozva, visszatért Debreczenbe, a szülei hajlékba, a Darabos-utca nádfödeles kis házába.

Eötvös Károly, mint maga is költő, rajongó tisztelője Csokonainak, de nem irodalomtörténíró. Innen van, hogy költőileg szebbnek tartotta, ha Csokonait akkor hordozza a Balaton körül, akkor

viszi át a tihanyi réven, mikor Somogyból hazafelé készül. Pedig Csokonainak 1800 elején hazafelé tett útját jól ismerjük és ez messze eltért a Balaton vidékétől. Csokonai Csurgóról Szigetvárnak ment, Mohács táján által kelt a Dunának szökén zajgó habjain, végig hasította a Bácska síkját és Kecskemét széllel bélelt pusztáját. S aztán kezdte ismét érezni a boldogságnak hozzá hűtlen érzését, amikor újra szemlélhette Debreczen kedves füstjét. (*Visszatérés az Alföldről, 1800.*)

Eötvös Károly e kis tévedését hamar feledteti az a hődoló kegyelet, amellyel Csokonait körülveszi. Hálátlannak mondja a Dunántúl és főképp a Balaton vidékét, hogy még egy emléklap se mutatja Tihany bérceit azt a helyet, ahol Csokonai még egyszer megsiratta Lilláját és ahol örök pihenő helyet jelölt ki a maga hamvainak. Amit a Dunántúl elmulasztott, azt jóvá tette Eötvös Károly, a dunántúli magyarságnak ez az őseredeti és hivatott képviselője, méltó emléket állított Balaton körüli utazásában Debreczen halhatatlan költőjének, Csokonainak.

(Debreczen, 1916 április havában.)

Kardos Albert.

*

özvegyére s árváira hagyhat: Koldusbot a szónak betűszerinti értelmében!" Ez volta textusa esperesünk mélyen szántó, hatalmas beszédének, mellyel egyházmegyénk tavaszi, népes közgyűlését megnyitotta. És mi, e nehéz pálya, e tövises út vérző lelkű vándorai éreztük, hogy szívünk mélyéről szakadt fel minden szó, minden gondolat, mellyel tisztelve szeretett vezérünk kétségbeejtően sivár anyagi helyzetünket olyan híven, olyan megrázóan jellemezte. Ha világi elemeinket is úgy megkapja és magával ragadja vala a gyönyörű beszéd, mint bennünket, érdekelteket, ha azok is hallhatták volna a cáfolhatatlan erejű, szociális igazságokat, kikre bajaink orvoslásának elodázhatatlan kötelezettsége vár, akkor talán nem fagyna le, ne hervadna le oly sok szép terv-virág a tettek, a segíteni kész cselekedetek fájáról. Hogy a kiáltó szó minél tágasabb pusztaságban hangozzék, gyűlésünk nagy lelkesedéssel fogadta el esperesünk konkrét indítványát: A lelkészek háborús drágasági pótlékának megállapítása s a papi özvegyek és árvák kegydíjának felemelése érdekében a kerület és konvent útján sürgős felterjesztés intézendő az államkormányhoz.

A megnyitó beszéd s a megalakulás formaságai után meleg szeretettel, őszinte lelkesedéssel üdvözöltük s iktattuk be hivatalába egyházmegyénk új főgondnokát: *Kurovsky Ferenc* kassai kir. főügyészt, ki magas röptű, tartalmas beszédben köszönte meg a kitüntetését. „Hivatalos eskümet híven megtartom, — egyéb programot nem adok” — úgymond — s nekünk e fogadástétel kedvesebb volt, mint a legkáprázatosabb program beszéd. Több, mint 10 éves tanácsbírói működése után mi már tudjuk, amiről felsőbb fórumaink is rövid időn belül meggyőződést szerezhetnek: Ritoók Zsigmond, Bary József örökébe méltó utód jutott.

Az egyházmegye egyik jegyzőjévé még a múlt évben megválasztott Papp László borsi lelkész tette le ezután az esküt.

A köröskisjenői egyház az eltávozott Horváth Sándor helyére Székely Ernőt, az ártándi egyház pedig a 41 évi buzgó pásztori és egyházmegyei szolgálata után nyugalomba vonult Zsigmond Ferenc helyére Dankó Sándor nagyváradi segédlelkészt választotta meg lelkészévé. A távozóktól melegen búcsúztunk, az újonnan jötteket testvéri szeretettel köszöntöttük.

Meghallgattuk és megértettük a felsőbb egyházhatalósági rendeleteket is, melyek közül egyet nagyon szeretnénk félreérteni. Azt, amelyik a háború által okozott károk összeírására vonatkozik. Úgy nevezetesen, hogy a *közvetve* okozott károk és hiányok is számbavétetnének és pótolatnának. (No majd a hadisarcból.) A kimerítő esperesi, időszaki jelentés után az egyházmegyei pénztárak és egyházközségek

számadásának a jóváhagyása (hadi és függőkölcsönök) következett. Alapítólevelek, kérvények, felebbzések s egyéb kevésbé fontos ügyek elintézése után barátságos közeled, melyen a tőztozók nagyrésze az új főgondnokot éltette. De bihari kollégánk fejtegetései nyomán megemlékeztünk néhai való, jó Tolnai Dali Jánosról is. Hony soit, qui mal y pense.

Papp László.

Alsószabolcs-hajduvidéki református egyházmegye közgyűlése.

— 1916. április 13. —

... Még mindig a háború jegyében... Még mindig hervadoznak a reménység virágai, akárcsak a márciusi melegtől megcsalt virágok és zöld hajtasok dértől forrázott szirmai és levelei...

... Vérpára, sóhajok, harci zaj, domboruló sok-sok sirhalom, gyászruhák, deres éjszakák, elkésett fagyok... mind-mind... még mindig azt mutatják, nem eléggé bűnhődte meg e nép a múltat s jövődőt...

49-en gyűltünk össze.

Hajdu vármegye székházában, amint körül nézünk, önkéntelenül is megáll a szem egy daliás képen, mely legutóbbi gyűlésünk óta helyeztetett oda...

A vármegye közigazgatási élet terén kifejtett működésével benső rokonszenvet és ragaszkodást keltett főispánok, Domahidy Elemérnek a törvényhatósági bizottság határozatából megfestett képe az...

De nincs idő a hosszas szemlélődésre. Áttöri a magas boltozatok ívét az esperesi imádságnak mély-séges hit szárnya'n magasságba ragadó áhitatos zengése... Lelkünk ott andalog az örök trón számolyánál, a honfiúi búbanat fátyolos arcú és az Istenbe vetett nagy bizodalom nyugodt tekintetű angyalai között... Poklok kapuit ledöntő hittel zendíti a buzgó fohász a minden bizonnal reánk eljövendő isteni megsegítés valóságát és a Jelenések látnokának prófétai ihletettségével hirdeti a sötét felhők mögül feltűnedező békesség szivárványának aláragyogását...

Gondnokunk, Kovács Gyula ny. alispán, mindenek őszinte sajnálatára, még mindig gyengélkedik. Padrah Sándor tanácsbíró töltötte be székét.

Három lelkész hivatalos elfoglaltság és betegség, egy tanár és egy tanító képviselő ugyancsak hivatalos akadályoztatás miatt nem lehetett jelen.

Következett az esperesi időközi jelentés.

Háborús fellegek sötét árnyéka. Adókövetelések sok helyen oly gyéren folytak be, hogy a legszüksége-

sebb, határidőhöz kötött kiadások fedeztetésére ideiglenes kölcsönök felvétele vált szükségessé.

Derül az ég. Magyar és német Balmazújváros, Földes, Hajduhadház belhivatalnokainak drágasági pótlékot folyósítottak.

Vámospécs a már régebben engedélyezett 35,000 koronás törlesztéses kölcsön effektuálásához engedélyt nyert...

Ugyancsak az időközi jelentés alapján kimondott, hogy mivel a lelkészek stólaris jövedelmét a háború nagyon leaszott; az államkormány pedig semmit sem tett a lelkészek anyagi segítésére: az egyházlátogató küldöttségek nyomtatékosan hívják fel a presbiteriumokat a lelkészek nyomozó helyzetének javítására.

Előállott aztán Hajdu vármegyének alispánja; Pákozdy Sándor tanácsbíró eskütelre. Esperes úr meleg üdvözlő szavaiban kifejezést adott annak, hogy tanácsbírói székbe történt megválasztásánál kettős szempont vezette az egyházakat: egyik, a megválasztott tanácsbíró köteletségérzetének és munkálkodása értékes voltának ismerése; másik az a hit, hogy a legjobb lelkű édes apának és a csupa szív édes anyának emlékezetéből, a hajdunánási lelkészlakból elhozta magával közénk a vallásos érzést, az egyházi ügyek iránti szeretetet. Nagy és lelkes eljenzéstől kísért válaszában a felesküdt tanácsbíró-alispán, fogadástétellel pecsételte meg az esperesi köszöntőnek jó reménységét.

Belhivatalnoki változásokról szóló jelentés kapcsán haretéren hősi halált halt Szálkay Sándor hajduböszörményi tanár és Mile Imre tiszacsegei tanító emléke jegyzőkönyvben örökítették.

Újra eskü szavai hangzanak. Őt tanítónő ajánlja fel magát arra a pályára, mely az esperesi útravaló szerint igen sok fáradsággal jár, de egyúttal szép színekben tündöklő erkölcsi sikereknek is virágos mezeje.

Kerületi határozatok meghirdetése után a háborús viszonyoknak iskolánkat érintő hatásáról szóló jelentés következett az 1915. évi szeptember 1-ig terjedő időről. Az iskolák elhelyezését illetőleg 3 egyházban, még pedig a büdszentmihályi, hajduböszörményi és püspökladányiban vétettek el tanterem háborús célokra; utóbbi egyház rövid időn belül visszanyervén azokat. A tanulmányi renden, 4 egyház kivételével, a többi 21 egyházunkban nagy nyomokat hagyott a sok tanerő behívása. De a minden jutalom várása nélkül elősiető kartársi szeretet a támadt hézagokat mindenütt úgy betöltötte, hogy a tananyag befejezése és az elért eredmény a normális idők fokát elérte, vagy legalább megközelítette mindenütt.

A tanszemélyzetből behivatott 54, kiknek helyét csak 16 esetben töltötte be fizetéses helyettes,

a többi esetben a kartársi szeretet. Meghaltak a behívottak közül: Tardy Sándor Hajduböszörmény; Szadri Szabó Ferenc Hajduhadház; Veress Imre Hajduszoboszló; Elekes Márton Tiszadada; Fehértói József Hajduszovát. Nyugodjanak a hős fiak dülő csaták után. Emlékek él örökké! Fogságban vannak: Harmath Sándor Hajduszovát; Szathmári József Nádudvar; Molnár Ferenc Sáp; ifj. Varga Miklós, Molnár József Balmazújváros. Vezérleje vissza őket a nagy Isten! A nagy harcok szenvedéseit viselik Császi Károly és Örvendi István, mindkettő Hajduszoboszlóról. Mindenek részvéte enyhítse a szenvedések tövisét! Eltűnt Takács Nagy Imre nyírmártonfalvai kántor-tanító... Mind-mind mennyi könnyűpatok, mennyi bánat, mennyi összeomlott reménység forrása. Bizony: „Isten útjai, nem a mi útaink!”

Konventi adósegélyi mizériák váltották ki a következő határozatot: Felkérjük a kerület, szíveskedjék kieszközölni a konventnél, hogy minden olyan esetben, amidőn az egyházmegyei küldöttség segély megállapítására, vagy segély felemelésére vonatkozó javaslatát az idegen egyházmegyék, sőt kerületek területén lakó s az illető kérvényező egyházközség viszonyaiva természetesen kevésbé ismerős revizorok az iratokból nem javasolják, ez a körülmény a kérvényező egyházközséggel jó előre közöltessék, hogy módjában lehessen annak a konvent állásfoglalása előtt a maga igazát magának a revizornak tárnai fel az egyházközség költségén való kiszállásának kérése útján.

Pénztárnokok számadásai, közalapi bizottság jelentése, lelkészi nyugdíjbizottság jegyzőkönyve jóváhagyattak.

Beruházási szabályzat az egyházaktól beérkezett módosítások figyelembe vétele végett alkotó bizottságnak visszaadták.

Alapító-levelek részint jóváhagyattak, részint helyesbítés végett visszatették. Három egyháznak rendkívüli adó kivetésére engedély adatott. Sáp tőkeamat-segély iránti kérelmét melegen pártolva terjesztik fel. Missziói jelentés elfogadása, kisebb ügyek elintézése után a 66 pont tárgyalása befejeztetett.

Esperes úr alispán úrnak köszönetét fejezi a székház szíves átengedéséért. És következik az osztlás, a búcsú... Az arcokon ott ül a lélek indulatjának nagy kérdőjele... Mi lesz, hogy lesz... Ha most, tavasz kezdetén is, a benső fakadó hajtások, meg a természet rügyei, életnyilvánulásai már félig megsemmisülve vannak... Őszre fordulva... lesz-e s milyen gyümölcs abból?! Itt is, ott is?! Bent is, kint is?!

... De soká is veszi el rólunk az örök Úr Dávidnak VI. zsoltárbeli sirámát... De hát már ide-

hangzik a nagypénteki keresztről: „Ne úgy, amint én... hanem, amint Te... Ámen.

Nyírmártonfalva, 1916. április hó 16.

Ajtay Jenő,
em. aljegyző.

Iskola

Gazdasági oktatásunk.

A „Debr. Prot. Lap“ 6-ik számában Pokorádi D. „Gazdasági nevelésünk“ről emlékeztetvén, sok — szerinte — nemlegessé zsugorodott kísérlet felmutatása után egyetlen konkrét javaslattal áll elő, hogy t. i.: az okos gazdálkodás jövője, a „gazdasági népiskola“ kezébe van letéve. Hát hiszen ezt alaptételül én is elfogadom anélkül, hogy az eddigi kísérleteket, hivatalos és nem hivatalos szervezeteket egyetemlegesen eldobni valóknak itélném. El kell ismerni, hogy e téren való törekvésünk a balsikerek egész sorozatát tünteti fel s a papiroson csinált elméleti szervezés mélysegesen megbosszulta magát: de azért még sem állíthatjuk, hogy: nem történt semmi.

Magyar virtushoz tartozik, hogy a megszületett eszmék lángba borítanak: de az alapozás, az elrendezés belcél az általánosítás kavargó örvényébe s ha megszabtunk egy keretet, senki sem gondol többé azzal, mit, hogyan és hol kell cselekedni? Az erővel, az eszközökkel nem számolunk, hiszen megadja Isten kegyelme majd az embert is, ki aztán mindent végrehajt, amit a bűrökben okos és nem okos emberek papíron kicirkalmaznak.

Ne essünk azonban kétségbe, mert ha az út-törés nehézségei szétszedik is az elméletben összeállított terveket: ha sokszor összeomlik is az egész kigondolt, de a gyakorlatban üres helyre került szervezet: mindig megmarad belőle annyi kovász, mely — a magunk kárán tanulva, — helyesebb irányba tereli az egész munka újból való beállítását.

Merész állítás volna például azt mondani, hogy a „gazdasági népiskolák“ főmunkája mellett az ismétlő iskolák, felnőttek oktatása, gazdakörök, szakkönyvtárak stb. semmi hasznos segítséggel nem járulhatnak hozzá gazdasági nevelésünk továbbviteléhez. Ezeket a segítőeszközöket céltudatosabban kell ezután felhasználnunk.

A gazdasági népiskola is csak úgy lesz életképes, ha szorosán összekapcsolja magát az étellel s mindazon tényezőket érdekkörébe vonja, melyek a népműveltség csendes, de következetesen haladó útján segítőtársakul kínálkoznak.

Mert hát sokat és alaposan kell tanulnunk.

Épen azért kimondom, hogy a gazdasági nevelés kiinduló pontja a mindennapos elemi népiskola,

melynek tanrendszerét alaposan meg kell korigálni s oda segíteni, hogy gazdasági téren is kivegye részét az alapozó munkából. A mostani tanrendszer és tanítási eljárás a gazdasági tárgyak tanítását haszonnal nem végezheti.

A tanterv ugyan elrendeli. Tanítottak is a felsőbb osztályokban valamit a természetrajzból, természattanból, ezekhez kapcsoltn a vegytanból; vetésről, váltógazdaságról, elrendezett kis gazdaságokról is szööltek valamit; — de hogyan? mi módon? — milyen gyakorlati érzékkel és életre kiható értékkel? — arról jobb meg nem emlékezni; mert a legtöbb helyen megelégedtek a jól-rosszúl összetákolt kézikönyvek fibeinek beemléztetésével.

Az így szerzett gazdasági tudományt aztán — hiszen nem is volt komoly dolog, — mikor a gyermek távozott az iskolából, rendesen otthagya az iskola küszöbén belől.

A tanítók — tisztelet a kivételeknek — maguk sem tudták, mit kezdjenek a gazdasági oktatással. Nem voltak az ilyenre előkészítve. Amint tanulták a képzőkben, ők is úgy tanították iskoláikban. Tudományos készütsége, gyakorlati érzéke, a természeti dolgokhoz való vonzódása és azok szeretete egyaránt hiányzott nála.

Ugyan hányadik tanító vette magának a fáradságot, hogy tanulmányozza és megismerje a maga falujának határát, a határ faunáját; állat-, növény- és ásványvilágát? Bizony, ritka kivételként akadt egy-kettő. A legtöbb még az útilaput, vagy a katángot sem ismerte, amely pedig mindenütt ott lábatlan-kodott előtte.

Tehát először is gazdasági téren nem voltak képzett tanerőink, azután rossz volt iskolai tanrendszerünk s e hiba növekedett azzal, hogy kiállhatatlanul rossz volt didaktikai eljárásunk, mely ráfeküdt a kézikönyvekre és nem *tanított*, hanem *tanultatott* betűket s úgy kereste az élet gyakorlati oldalát, hogy megölte az élő-életet.

Ilyen viszonyok között köszöntött be a „gazdasági ismétlő iskolák“ korszaka. Egészséges jó gondolatból származott, elég okosan meg is szerveztetett — papíron: — de hiányzott belőle az élet, a növesztő, izmosító erő. Ritkán akadtak tanerőink, hiányzott a gyakorlatra szánt terület és hibás volt a szervezet, mely általánosított s terület nélkül is elrendelte minden községben az ilyen ismétlő iskolákat.

A kormány póttanfolyamok rendezésével igyekezett a hiányon segíteni, aminek volt is némi eredménye, de ez csak egy csepp volt a tengerben. Szórványosan azért olyan községekben, hol területet adtak s áldoztak a berendezésre, látható módon felvirultak a gazdasági ismétlő iskolák.

A többi — nem is komoly igyekezet, — mind elpárolgott, nyom nélkül eltűnt, szomorú, de nem haszonnélkül való tanúlságot hagyva reánk.

Ezen tanúlságok adják a következő okulást:

1. Gazdasági nevelésünk kiinduló pontja a mindennapos elemi népiskola, melynek felsőbb (V., VI.) osztályaiban a gazdasággal kapcsolatos tárgyakat, mint természetrajz, természettan s ehhez fűzve vegytan, talaj, vetés, kisgazdaság berendezése stb. kötelezőleg tanítandó olyan paedagogiko-didaktikai elrendezéssel, hogy minden tárgy a gyakorlati élettel szerves és szoros összefüggésben maradjon.

Ezért a mai iskolákban divó kézikönyv rendszer s uralkodóvá lett lelketlen emléztetést eltiltjuk és gazdasági olvasókönyvek alapján — a tanító individuális önállóságának érvényesülésével — állapítandó meg a tanmenet. Elemi dolgokat tanítunk ugyan itt, de a gyakorlati élet felmerülő eseteivel teljes kapcsolatban.

A tanító kezében a jó vezérkönyv, a tanítványban a gazdasági olvasókönyv lesz az útmutató és a tanítás középpontja.

A képzők mostani tanrendszere, a követelményekhez képest átalakítatván, tanítóink a gazdasági oktatásra elméletileg és gyakorlatilag kiképeztessenek.

2. Az elemi iskola előkészítésének továbbvitelére szervezettek a gazdasági nép-, vagy ismétlő iskolák körzetek szerint ott, hol megfelelő gyakorlati (vagy működő) területet adnak, a többi, terület nélkül való községekben csak a rendes ismétlő iskolák tanítanak beosztható gazdasági tárgyakat. (Foglalkoznak konyhakertben, faiskolákban.)

Ezen gazdasági nép-, vagy ismétlő-iskolákban (13—15 éves gyermekek), gyakorlati kiképzés lévén a fődolog, a tanítványok végeznek minden elvégezhető munkát úgy, hogy a területen való gazdálkodás jövedelme hova-tovább nagyobb mértékben járul az iskola fenntartásához.

Folytonos és rendszeres munkálkodás a fő, hogy a növendékek „úri és rossz diákos“ tétlenség-ről ne is álmodjanak; hanem abban a légkörben és életviszonyok közt maradjanak, amelyből idejöttek és ahova vissza fognak térni. Tanulják és munkában gyakorolják, ami élethivatásukra tartozik, mert ez az iskola nem képesít másra, mint okszerű földművelésre (gazdaság) s a tanulók életcélja marad, hogy jó, tanult kisgazdák, értelmes gazdasági cselédek s nagyobb birtokon képzett béresgazdák s effélék váljanak belőlük.

Ezen gazdasági népiskolák tanítói a rendes és általános képzés mellett, különösebb előkészítésben is részesüljenek.

Ime, ez volna a váza annak, ami gazdasági

nevelésünk útján elénk kerül s ami bizony sok teendőt, előkészítést, tanulást rak teherként vállainkra.

Sinka Lajos.

Közélet

Helyreigazító nyilatkozat F. Varga Lajos úr cikkére.

A Debreczeni Protestáns Lap f. hó 8-án megjelent 15-ik számában „Nyílt levél a magyarországi lelkészi statushoz“ című cikk folytán e lapok szerkesztőjéhez terjedelmesebb helyreigazító nyilatkozatot küldtem be. *Sollész Elemér* úrnak a lap husvétii számában közölt „Válasz a magyarországi református lelkészi statushoz írt nyílt levél szerzőjének“ című cikke után azonban már most nekem a helyreigazítás okából igen kevés hozzá tenni valóm van.

Már *Sollész Elemér* úr cikke rámutat arra, hogy *F. Varga Lajos* lelkész úr kiinduló tétele, amely szerint „a kérdés facitja tulajdonképen az iskolai kötésű zsolttár típuson nyugszik“ — nem helyes, mert miként körlevelemben jeleztem, a kérdés súlypontja nem ezen, hanem azon nyugszik, hogy „évenként eladni szokott zsolttár mennyiségnek több mint fele a verseny-kötésben kél el“, mert az iskolás gyermekek ezt használják, nem pedig az „iskola-kötésű“ zsolttárt, amelyből alig kél el valami. Innen ered az is, hogy *Sollész Elemér* lelkész úr az 1 koronás vászonkötésű zsolttárt szerezte be és nem látta az 1-20 koronás kötésű iskolai kötetet. Nyilvánvaló tehát, hogy *F. Varga Lajos* úrnak cikkében foglalt ama meghatározás, hogy az „iskolás növendékek számára készülő kötés“ nem felel meg a valóságnak. Emellett elkerülte figyelmét *F. Varga Lajos* lelkész úrnak, hogy a debreczeni zsolttárnál a félévászónkötésű kiadásnak az ára 1-80 koronától 2-50 koronáig terjed és ilyenképen Debreczenben is olcsóbb az egész vászonkötésű versenykötés, mint a félévászónkötésű zsolttár, amit pedig *F. Varga* úr még nekem sem akart elhinni.

Abban a kérdésben, vajjon az én egész vászonkötésű versenykiadásom „gyenge kiállítású kötés-e“, szemben áll már most *F. Varga Lajos* úr pusztá kijelentése *Sollész Elemér* lelkész úrnak egyfelől szakítási próbán alapuló kísérletével, másfelől 10 esztendőre kiterjedő tapasztalatával. Mindenki összehasonlítás révén önmaga győződhetik meg arról, vajjon lehet-e az egész vászonkötésű konkurrenskötésemet silányabb minőségűnek deklarálni a debreczeni kiadásnál. Hogy pedig ezt az egész vászonkötésű konkurrens zsolttárt csakugyan 1 koronáért meg lehet kapni, arról is mindenki meggyőződhetik, aki tőlem az ilyen könyvet meghozatja. Hogy meny-

nyire fején találta a szöveget *Soltész Elemér* lelkész úr cikkében, annak bizonyosságául szolgál, hogy cikkének közlése előtt beküldött helyreigazító nyilatkozatomban szószerint a következőket adtam elő:

„A közönség tájékozásául szolgáljon pusztán, hogy az egész vászonkötésű könyvem azert tudom olcsóbban előállítani, mert az saját könyvkötészetemben készül, míg a többi kötetek, még régebbi szerződésem alapján, más könyvkötőnél készülnek. Magam kötvén a vászonkötésű konkurrens-kiadást és *megelégedvén a könyvkötészeti haszonnal*, nem kívánok mint kiadó a kötésen még egyszer keresni, céлом lévén, hogy az iskolai használatra szánt könyv menél olcsóbban juthasson az iskolás gyermekek kezébe“.

A valóság tehát az, hogy

1. az iskolás gyermekek, akár debreczeni, akár pedig budapesti kiadású zsolttart vásárolnak, az úgynevezett konkurrens-(verseny)kötést veszik;

2. hogy a debreczeni, mint a budapesti konkurrens-(verseny)kötés egész vászonkötés, ellenben

3. amíg a debreczeninek ára 1915 március 11-ig 1.20 korona volt (azóta több, mert a bizományos cég a viszontelárusítóknak ezen kötés árát 10%-kal felemelte), addig a budapestinek ma is csak 1 korona az ára.

Amit *F. Varga Lajos* úr a debreczeni zsolttart bizományos cégének a *viszontelárusítókhöz* intézett köriratáról mond, azzal szemben meg kell jegyezni, hogy a zsolttart túlnyomóan a viszontelárusítók útján jut a vevőkhöz s ha a bizományos cég a viszontelárusítókkal szemben 10–20%-kal felemeli a zsolttart árát, azok is drágábban fogják azt árusítani, mint eddig, akármilyen bolti árát állapított meg a debreczeni városi tanács az egyházkerülettel egyetértően. De hiszen a bizományos cég maga is azt mondja: „a t. Kartárs úrnak pedig azt ajánljuk, hogy épen úgy, mint azt más árúknál is kénytelenek vagyunk megtenni, a könyvek eladási árát megfelelően emeljék fel“. Föltéve tehát, hogy az egyházkerület és a városi tanács a sokféle kötés mindegyikének bolti árát elő is írja a bizományosnak, még akkor is megrágult a debreczeni zsolttart, mert hisz direkt a nagyközönségnek a bizományos cég adja el a kisebb részt, a viszontelárusítók pedig valószínűleg nem fognak késni, hogy a nekik is megrágult árú árát felemeljék.

Hornyánszky Viktor.

Irodalmi szemle

A halál szérűjén. Irta Szombati Szabó István, Budapest, 1916. Kólfai Lajos bizománya. Ára 3 K. Ez a kereken tíz nyomtatott ívnyi kiadvány azoknak az emlékezetét örökíti meg, akiket a szerző sátor-

aljaúj helyi helyettes lelképásztorkodása idején temetett és akiknek nevei a rájuk vonatkozó adatok kapcsán a 10–18. lapon föl vannak sorolva. Vértanúk, hősök, áldozatok valának ők mindnyájan s kívánhatjuk a kegyeletes szerzővel, hogy legyen az ő haláluk békesség, dicsőség, üdvösség mindörökké. Csoportosítva az egyes tételek eképen vannak megnevezve: 1. Imádság a trónörökös pár emlékére tartott gyászisteniszteleten (27–38. l.). 2. Imádságok hősi halált halt katonák koporsója felett (39–102. l.). 3. Imádság Nagy György 10. honvéd gyalogezredbeli főhadnagy itthoni eltemetése alkalmával (103–108. l.). 4. Imádságok a háború polgári halottjai felett (111–124. l.). 5. Rendkívüli alkalmakkor mondott temetési imádságok (127–155. l.). Ezek a számok sok korszerű, bánatos, gyászos, egyszersmind azonban felemelő, vigasztaló, buzdító, vallásos és hazafias gondolatot tartalmaznak, amiket mutatis mutandis megfelelően lehet interpretálni itt is, ott is. Különösen gördülékeny, magyaros és zengzetes a nyelve, azonban a költőies kifejezésekkel kissé pazarul bánik az író. Ebből a szempontból inkább kívánatos volna a kegyetesség. A tropikus részletelnél helytel-közzel túlzásba csap a gyorsröptű toll, mint p. o. a 47. lapon az egész második bekezdésben és másutt is. És noha mindenütt az Úrhoz intézi az író, amit mond, mindazonáltal az euchetika mérlege szerint inkább nevezhetné volna az egyes közleményeket Búcsúztatóknak, mint Imádságoknak. Ezek képest sokkal könnyebben is lehetne ezeket átírni kifogástalan Búcsúztatókká, mint alkalmazni mintaszerű Imádságok gyanánt. Ez természetesen egyéni felfogás és quot capita tot sensus. A belértékekről azonban ezzel a jélzessel semmit sem akarunk levonni. Őszintén ajánljuk mindenkinek pártoló figyelmébe, annál is inkább, mivel a könyv jövedelme a sátoraljaúj helyi közös temetőben nyugvó, hősi halált halt katonák síremléke létesítésére fordítatik. Szerzőt pedig úgy e könyvéért, mint az ezzel istápoltt cél megjelöléséért hazafias elismeréssel üdvözljük. -á -á.

Debreczeni Lelkészi Tár folyó 1916. évi (XIII. köt.) 4. száma az előzőkhöz hasonló változatos tartalommal jelent meg. A theologiai értesítő közli D. Daxer György értekezését Az újszövetségi exegesis, bibliai theologia és Jézus élete irodalmáról és problémáiról. A különféle istentiszteleti alkalmakra szánt beszédek és imák szerzői Gombos Ferenc, Kiss József, Mészáros János, Nagy Lajos és dr. Tüdös István. A havi vállalat előfizetési ára egész évre 14, félévre 7 K 50 f. Az Orle és Mele tagjainak egész évre 12 K. Melegen ajánljuk.

Igehirdető, egyházi beszédek gyűjteménye ez évi májusi (5.) füzeté nagy pontossággal már megjelent. K. Tóth Kálmán, Révész János, Mészáros János, Smid István, Szücs József és dr. Tóth Lajos

husvét utáni, vasárnapi és korszerű dolgozatai vannak benne. Egész évre 12 K, negyedévre 3 K az előfizetési díja. Őszinte szívvel ajánljuk.

Az Út II. évfolyama 4. száma élénk és tanulságos előadású közleményeket tartalmaz. A kultusz, a vallásos nevelés, a pásztorokodás és belmisszió körébe tartozó cikkek megszívlelésre méltó tanácsokat adnak a gyülekezeti építő munkához. A nagy elterjedtségnek örvendő vállalat egyes száma 80 f.-ért kapható, egész évi előfizetési ára 6 K.

Nagypéntek—Husvét. Háborús egyházi beszédek. Irta Birtha József lévai református lelkész. A 19, illetve 16 lapnyi kiadvány három beszédet tartalmaz és így egyre-egyre átlagosan öt lap terjedelem jut. Sajnáljuk, hogy post festa érkezvén hozzánk, kellő időben nem jelezhetjük. A bevétel tiszta jövedelmét a szerző az oroszduita vidéken épülő mezőlaborcei református templom céljára szánta. Ára 80 fillér. Megszerezhető a szerzőnél.

Kutas Kálmán evangélikus lelkész öt nyomtatott ivnyi könyvet írt és adott ki, ajánlva dr. Berzsenyi Jenőné ömértóságának mély tisztelettel és hálával. A könyv címe: Beszéljete Ti Évek! Tartalmaz vallásos verseket és egyházi beszédeket. A versek fohász jellegűek és korszerű vonatkozásúak, viszont a beszédek evangéliomi ízű és színű elmélkedések, melyek alkalmasak a hatásos előadásra és megfelelő alakba átöntve értékesíthetők. A könyv ára 1 K 80 f.; a tiszta jövedelmet a háborúban megvakult katonák javára ajánlotta föl a hazafias író. Már maga ez a szent cél is nagyban előmozdítja a csinos és izléses kiállítású könyv kelendőségét.

Előfizetési felhívás. Érdeklődő s kérdezősködő lelkészársaim mellett azoknak is, kik nem érdeklődtek s nem kérdezősködtek adom szíves tudomásukra, hogy lehetőleg még a tavasz végén, vagy nyár elején sorrendben három füzetet fogok munkáimból kibocsátani. Ha t. i. lesz kellő számú rendelóm. Füzeteim a következők: 1. *Imádságok háborús időben*; 7 kőznapi; 5—5 vasárnapi imádság beszéd előtt és után. Népünk türelmetlenségének, lehangoltságának látása adta imádságaim vigasztaló, bátorító hangját. 3—3½ iv. Ára: előfizetőim számától függ; azt hiszem, hogy 1—1.50 koronánál nem lesz drágább. 2. *Vasárnap délutáni imádságok.* Nem háborús, mindenkor használható 10 imádság. Én ugyan szeretek prédikálni, — 2400 alkalommal tettem már 19 év alatt —, de tudom: van idő, mikor elég egy-egy imádság. Sok kartársam kért már ilyet tőlem: ime adom kellő pártfogás mellett. Nagy betűkkel lesz 3—3½ iv. Ára, mint a másiknak. — 3. *Halotti egyházi beszédek és imádságok a nagy háború alatt és után.* 12 öt-hat íves füzetre terveztem a munkát. Az első füzet tartalma: 1. Kis leány f. atyja hadifogságban halt. 2. Iskolás fiú felett, atyja eltűnt a harcúterén. 3. Családapa f. Harc-

térről hozott betegségben halt. 4. Öreg nő felett. Közönséges. 5. Menyasszony felett. Vőlegénye, mint katona halt meg. 6. Anya felett. 2 fia esett el a harcmezőn. 7. Egyházas derék ember felett. Presbyter. Fia orosz fogoly. Predikáció. Ima háznál, temetőben. 8. Munkás férfi felett. Közönséges. 9. Kis fiú felett. Közönséges. 10. Fialat ember felett. Közönséges. 11. Fialat özvegy nő felett. Férje orosz földön esett el. A 2, 3, 5, 6, 10, 11. számúakhoz gyászbeszéd. 5—5½ iv lesz a füzet; az imádságok nagy betűs nyomással. Megrendelése senkit sem kötelez a többi füzet megrendelésére, hiszen ezt is csak akkor adom, ha lelkészársaim felkarolják vállalkozásomat. Ára? ismét megrendelőim számától függ 1.80—2.50 kor. közt fog állani. Kegyeskedjének elhinni: szívesen leteszem a tollat, ha nem megy a munka. Én már túl éltem azt, hogy szívdobogás fogjon el, ha nevet nyomtatásban látom; a nyereség vágy sem kecsegtet, mert még eddig mindig úgy jártam, hogy többbe volt a munka, mint amennyit adott. Adom munkáimat, mert sokan kérik — és mert anyit dolgoztam, hogy sajnálnám mégis, ha velem együtt valamennyi veszne. Szíves értesítést kérve, megjelölve, hogy melyik munkámat küldjem annak idején, vagyok szíves üdvözlettel Garbolczi (u. p. Szarazberek, Szatmár megye) 1916 ápr. 17. Kiváló tisztelettel *Szentkirályi Károly* református lelkész.

Halottaink

Kecskeméti Ferenc a békési református egyház lelkipásztora, működésének 30., házasságának 28., életének 61. esztendejében, április hó 21-én, hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Temetése 23-án délután hozzá méltó mély részvét mellett történt. A boldogult kiválóan értékes, tartalmas és buzgó tagja volt a magyar református lelkipásztori testületnek. Szilárd hitével, széles körű és alapos tudományosságával, áldásdús tevékenységével, jószívűségével és példaadásával általános elismerést, becsültetést és méltánylást vívott ki magának. Hírneve túlszárnyalt gyülekezete szűkebb körén és országosan ismeretes volt, mint a nemzeti függetlenségi eszmék elvhű bajnoka. Férfi kora tetterős időszakában, mint országgyűlési képviselő, több éven át élénk részt vett a törvényhozás szép munkájában, mindig szem előtt tartva hivatását s teljesítve kötelességét. Mint egyházi író, több becses dolgozatával gyarapította hazai irodalmunkat s vonzó, világos, magyaros stílusával mindig le tudta bilincselni munkái olvasóit. A miszsiói működés terén sok érdemet szerzett úgy amerikai, mint panesovai buzgó, odaadó fáradozásaival és amerre járt, élt és hatott: ott mindenütt nyoma maradt az egyéniségének, forgolódásának és sáfarkodá-

sának. Amely termékenyítő és következetesen tudatos volt a közpályán való futásában: épen olyan megelégedett, boldog volt a családi élete elodáig, amikor egyik kedves fiúgyermekének, fejlődő kora kezdetén történt elhunytán kívül a másik reménydús és szép jövőjű fiát is, élete tavaszi virulásának idején, magához szelítá az élet és halál szabados Ura. Ámbár ez apái megpróbáltatást hívó lélekkel fogadta, mindazonáltal attól kezdve esendes emberré lett és látszott rajta, hogy kívánczik elköltözni és Krisztussal lenni, noha szeretett családjáért még vágyakozott itt is maradni. Most már rá nézve elvégeztetett. Áldott emlékét őrzi özvegye, leánya, unokája, veje, anyja, testvére, apósa, anyósa, gyülekezete, minden közeli és távoli tisztelője, rokona, barátja. Nyugodjék szeliden a boldog feltámadás reménysége alatt!

Sörös Márton hajduböszörményi nyugalmazott tanító, folyó hó 9-én, özvegységének ötödik évében, patriarchai korban csendesesen elhunyt. Gyermekei, unokái, dédunokái gyászolják. Temetése a volt tanítványok nagy részvéte mellett ment végbe. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Költő László nagyszalontai tanító, folyó hó 10-én, 60 éves korában meghalt. Temetése folyó hó 12-én volt Nagyszalontán.

Molnár Benő alistáli tanító, a komáromi egyházmegye tanítótestületének főjegyzője, múlt hó 24-én, 58 éves korában elhunyt.

Csillik Balázs tiszánai nyugalmazott tanító, folyó hó 15-én Gesztelyben elhunyt.

Barthalos István ügyvéd, nagybirtokos, egyházkerületi és főiskolai ügyész, zsinati képviselő stb. folyó hó 17-én, 67 éves korában Budapesten, rövid betegség után elhunyt. Temetése folyó hó 19-én délután Pápan volt igen nagy részvét mellett. — Istenről nyert szép tehetségét bátran, lelkesen állította egyházmegyéje és egyházkerülete szolgálatába; a jövődőt biztosító nagyobb alkotásokból bőven kivette részét s ezzel jó emléket hagyott maga után hosszú időre.

Mészáros Illés kisújszállási ügyvéd, volt egyházmegyei tanácsbíró, közbecsülésben töltött életpálya után, 81 éves korában Kisújszálláson meghalt.

Különfélék

Nóé madarai.

Amikor az ős hajdankor napjaiban az özönvíz már-már apadni kezdett és a bárka megfeneklett az Ararát-hegyén s lassanként a hegyormok fel-feltünedeztek, kibocsátá Nóé a hollót, amely el-elröpült, majd megint visszazállt, míg a vizek a földről felszáradának.

Azután kibocsátá a galambot is, de az csakis

ismételt kiröppenés után hozott esőrében leszakasztott olajfalevelet. És megtudá Nóé, hogy elapadt a víz a földről.

Az újságokban napról-napra olvasható békehiresztelésekre a vérözön hánykódó bárkáiból ma is kibocsátják a Nóék madarait. Egészen megfelel az emberi természetnek, hogy előbb is az önzés sötét, számító hollója suhan ki és ott, a vérpatakmosta mezőkön, komoran, ridegen tallóztat magának.

Vajh' mily sokára jutunk el oda, hogy az őszinte önzetlenség jelképeként fehér galamb szálljon föl a magasságba és a salaktól mentes felebaráti szeretet megtalálja a béke olajágát.

De meg fogja találni, még pedig annál hamarabb, mennél korábban belátjuk, hogy az ember-névre csak az emberszeretet jogosít és az embereknek minden erejükkel egymás kölesönös boldogulását kell szolgálniok.

Nem jelmez-cseréről van szó. Másokká kell lennünk alapjában. Szívünkben nem szabad helyet engedni a gonosz indulatok hollójának, mert hiába mosdatjuk azt, nem lesz belőle fehér galamb.

Kövessétek mindenki irányában a békességet és a szentséget, amely nélkül senki sem látja meg az Urat. □

Debreczeni kollégiumunk igazgatótanácsa április 27-én tartotta gyűlését püspök és főgondnok urak elnöklése mellett. A tagok közül csak kevesen hiányoztak, azoknak is legnagyobb része betegség, vagy más elfoglaltság miatt kimentette magát. Az igazgatótanácsnak a mostani (1916 június 30-án lejáró) cyclusból utolsó ülése volt ez a mostani s így a következő (1922 június 30-ig tartó) cyclus előkészítése tekintetében is történtek lépések, nevezetesen Debreczen sz. kir. város Márk Endre udv. tan., polgármestert, dr. Magoss György t. főügyészt, Szabó Álmán és dr. Vargha Elemér tanácsosokat küldte ki tagokul, míg a gimnáziumi tanári-kar dr. Gulyás Istvánt, a tanítóképzőintézeti tanári-kar pedig P. Nagy Zoltánt választotta meg, végül a felsőoktatási tanács a maga részéről Pápay Józsefet és Sass Bélát hozza javaslatba, kiknek megválasztását az igazgatótanács is ajánlja az egyházkerületi közgyűlésnek — A gazdasági albizottság részéről előterjesztett ügyeket *Pokoly* József jegyző referálta. Ezek között a kollégiumi számadások felülvizsgálatának ügyében az igazgatótanács azt proponálja, hogy ez évben a háború okozta nehézségekre tekintettel vegye tudomásul a közgyűlés, hogy a számadás csak az ősszel lesz bemutatható, de a következő években május 1-ig mindig mutassa be a gazdasági tanács a megvizsgált számadásokat. A kollégiumi tisztviselők s az állami fizetéskiegészítésben nem részesülő tanárok a háborús pótlékot a kollégiumi pénztár terhére kapják meg. A kollégiumi tisztviselők nyugdíjintézetének új szabályzata 1917 január 1-ével lép életbe. *Márk* Endre volt kollégiumi ügyésznek nyugdíjjogosultsága fenntartását — hosszú szolgálata alatt szerzett rendkívüli érdemeire tekintettel — javasolja az igazgatótanács. Több alapítványi ügy elintézése közt sajnálatos a Pólya Pál-féle hagyaték ügyében

a végrendeleti végrehajtó által állítólag elkövetett visszaélés, annál örvedetesebb azonban az az új alapítvány, melyet Végh József esperes buzgó közreműködése mellett Lovass Sándor érmihályfalvi lakos és neje Kollár Teréz tettek 100,000 korona értékű hadikölcsön-kötvénnyel gimnáziumi ösztöndíj céljára. A kollégiumi és internatusi épületnek katonai kórházul lefoglalattása alól felmentése iránt az igazgatótanács felír a kultuszminiszterhez. A felsőoktatási albizottság előterjesztései rendén az igazgatótanács magáévé tette a tanári közös gyűlés javaslatát a kollégiumi igazgatói tiszt betöltése tárgyában s Lencz Géza egyetemi tanár megválasztását javasolja. A felsőoktatási intézet tagjai a jövő iskolai évtől kezdve külön kórházi díjak fizetése alól felmentetnek. A gimnáziumi albizottság előterjesztései alapján mély részvétellel jelenti az igazgatótanács Elek László h. tanár halálát; a még mindig betegeskedő Tóth Mihály tornatanárnak buzgó szolgálata méltánylásul teljes javadalmának kiutalása mellett még egy évi szabadság adatik. Helyettes tanárul Varga Gyula, segédtanárul Balázs Győző alkalmaztatnak. A tanítóképző-intézeti albizottság a tanári-kar javaslata alapján részletes proпозициót tesz a tanítóképző-intézet fejlesztése tárgyában. Az igazgatótanács a fejlesztési tervet elvben elfogadta, de kimondta, hogy végleges rendelkezést csak az 1916-1917. évre vonatkozóan javasol az egyházkerületi közgyűlésnek, a további fejlesztés kérdésével ellenben a jövő évben ismét foglalkozni kíván. A jótétemények szaporítása iránt is tett a tanári-kar részletes javaslatot, amelynek tekintetében azonban az igazgatótanács a tanári közös gyűlés és a gazdasági tanács véleményét is ismerni kívánja. A tanítóképző-intézet szakszerű felügyeletére nézve tett javaslat a három tanítóképző-intézetnek és a tanügyi bizottságoknak adatik ki javaslatlételre. A könyvtári albizottság jelentései közül kiemelendő, hogy dr. R. Kiss István és dr. Iványi Béla egyetemi tanárok a könyvtár kéziratárának leltárát díjtalanul elkészítik. A múzeumi-szertári, valamint az egészségügyi albizottság jelentésében nem volt semmi különösebb említésre méltó. A tanári nyugdíjintézet kebelébe dr. Varga Zsigmond lelkész-képző-intézeti tanár felvétetik.

Az egyházkerületi közgyűlés előkészítésével foglalkozó bizottságok már megkezdték munkálkodásukat. Április 25-én két jelentős bizottság ülésezett: délelőtt a tanügyi, délután pedig a pénzügyi bizottság. Amazon a püspök és főgondnok urak elnöklése mellett a bizottságnak úgy az egyházkerületi közgyűlés által választott, mint az egyes tanintézeteket képviselő tagjai nagy számmal jelentek meg. Az ügyek legnagyobb részét Dóczi Imre gimnáziumi felügyelő, a máramarosszigeti jogakadémiáról szóló jelentést pedig Kun Béla referálta. Nagyobb fontosságú ügy nem fordult elő, csak a középiskolai vallás-oktatási vezérkönyv kérdése okozott élénkebb érdeklődést, amelyben a határozat a bíráló bizottság jelentése alapján az lett, hogy a vezérkönyv szerzője munkáját gyökeresen dolgozza át, ha pedig erre nem vállalkoznék, új pályázatot kell hirdetni. A pénzügyi bizottság ülésén az egyházkerületi főgondnok ur elnöklése mellett a bizottság tagjai — egynek kivételével — mind jelen voltak. Mivel a segélyezések kérdése a költségvetés készítésével kapcsolatban

összel szokott előfordulni, itt sem voltak nagyobb érdeklődést keltő ügyek. Nagyon örvedetes, hogy a tűzkármentesítési pénztár jutaléka a Foncière-intézzel kötött új szerződés alapján jelentékenyen több lett, mint az előző években volt. Az egyházkerületi pénztár megvizsgált számadása általában igen megnyugtató képet ad, a bizottság a pénztár kezelőinek a felmentést elismerés mellett javasolja megadni.

Gróf Tisza István a Hajduböszörményi Hitelbanknál 10,000 kor. hadikölcsön-kötvényt jegyzett.

Eröss Lajos püspök hátrahagyott könyvtárát az Egyházkerület megvette a lelkész-képző-intézete részére. A könyveket nemrég szállították fel a kollégiumba s szakszerű katalogizálása a napokban megkezdődik.

Kuyper Ábrahám a hollandi reformátusok egyik legkiválóbb vezérembere s Hollandia volt miniszterelnöke most Budapesten időzik, hol leányai a hollandi misszió által fenntartott kórházban önkéntes betegápolónők. A kiváló tudóst és politikust **Márk Endre** udvari tanácsos, Debreczen sz. kir. város polgármestere meghívta Debreczen város meglátogatására, felhíván a figyelmét arra, hogy az itteni református kollégium és egyházi intézmények számos kapcsolatban állnak a református Hollandiával. Köztudomású, hogy Kuyper nagy tudományos és politikai kiválósága mellett is nem az egész hollandi reformátusságnak vezére, de mégis csak egyike a legnagyobb reformátusoknak. Épen azért jól esik látnunk, hogy Debreczen város élén olyan ember áll, aki a református egyház kiválóságai iránt nagyrabecsülésének kifejezést adni rendkívüli elfoglaltsága mellett is mindig tud alkalmat találni.

Érettségi vizsgálati kormányképviselők. A vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszter a tiszántúli egyházkerület főgimnáziumaiba a következő kormányképviselőket küldte ki: Eékesre Ellend József sárospataki főgimn. igazgatót; Debreczenbe dr. Schmidt Henrik kolozsvári egyetemi tanárt; Hajduböszörménybe dr. Petzkó Ernő debreczeni főgimn. tanárt; Hajdunánásra D. Szóts Farkas budapesti theol. akad. tanárt; Hódmezővásárhelyre Balthazár Gábor kecskeméti főgimn. tanárt; Karczagra dr. Gergely György máramarosszigeti jogakad. igazgatót; Kisújszállásra Bilkei Pap István budapesti theol. akad. tanárt; Máramarosszigetre dr. Csürös Ferenc debreczeni kulturtanácsost; Mezőtúrra dr. Joó Gyula kecskeméti jogakad. igazgatót; Szatmárnémetibe Hamar István budapesti theol. akad. tanárt.

Érettségi vizsgálati elnökök a tiszántúli egyházkerület főgimnáziumában: Békésen D. Lencz Géza egyet. tanár; Debreczenben dr. Baltazár Dezső püspök; Hajduböszörményben Csánky Benjámín egyet. tanár; Hajdunánáson dr. Pokoly József egyet. tanár; Hódmezővásárhelyen Futó Zoltán esperes; Karcagon dr. Kun Béla egyet. tanár; Kisújszálláson dr. Pap Károly egyet. tanár; Máramarosszigeten és Mezőtúron Dóczi Imre gimnáziumi felügyelő; Szatmárnémetiben Kiss Ferenc egyet. tanár.

Signum laudis. Ófelsége elrendelte, hogy Végvári István 3. honvéd gyalogezredbeli tartalékos főhadnagynak, (békében debreczeni leányiskolai tanár) az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért a legfelsőbb dicsérő elismerés újjól tudtul adassék. Gratulálunk.

A sárospataki kollégium akadémiai tanszakainak Miskolcra áthelyezése iránt megindult mozgalom élénk irodalmi vitára adott alkalmat, amint azt a nagyhivatású főiskola által méltán megérdemelt általános rokonszenv és tisztelet folytán várni lehetett. Különösen érdekes *Waldapfel* János budapesti főgimnáziumi tanárnak a Budapesti Hirlap husvétii számában megjelent cikke, melyben bejelenti, hogy az akadémiai tanszakoknak Sárospatakon tartása érdekében országos ligát kíván szervezni, *Péter* Mihály egyházkerületi aljegyző és *Radácsi* György a S. R. L.-ban szállnak sikra Sárospatak mellett. A Miskolcra áthelyezés mellett különösen Búza László, Szabó Sándor és a „hanvai remete” cikkei említendők. Mindenesetre igen helyes, hogy a S. R. L. mindkét álláspont tárgyilagos védelmének korlátozása nélkül helyet ad. A magunk részéről csak annyit jegyzünk meg, hogy egy pár cikkben felhozott azzal az állítással szemben, mintha a mi lapunk is „lelkesen sikra szállt” volna az áthelyezés mellett, meg kell állapítanunk, hogy mi sem az áthelyezés mellett, sem az ellen nem szálltunk sikra s addig, míg a kérdés minden oldalról megvilágítása után teljesen tárgyilagos véleményt nem alkothatunk, sikra szállani hajlandók nem is vagyunk.

A hevesnagykunsági egyházmegye május 17-én tartja tavaszi közgyűlését. Ez alkalmából fogják beiktatni újfalu Némethy Károly dr. v. b. t. t., államtitkárt főgondnoki hivatalába. A közgyűlés Türkevén lesz.

Resiczabánya a délvidéki magyarság egyik szép jövőjü oázisa. A gyönyörű fekvésű, hatalmas gyárakkal dolgozó város lakossága 15 ezer német, 5 ezer román és vagy ezerötyszáz magyar. A színmagyar református gyülekezet tagjainak száma mintegy hatszáz buzgó lélek. A nemzetiségek közé beékel, de hazafias és nemzeti szempontból vezetésre hivatott eme református gyülekezetünk főgondnoka, dr. Király István jeles főorvos; az iskolatanító Várhelyi Sándor, a minden tekintetben hivatásos presbiterium tagjai egytől-egyig lelkes, kiváló buzgóságú férfiak, kik közül az egyházépítés nemes versenyterén Bálint Miklós államvasúttársasági igazgató és Bíró Árpád főbíró példaadásukkal is tündökölnék. E még ma kicsiny, de egyre fejlődő gyülekezetünk saját iskolája messze vidéken híres; ide nemcsak reformátusok, de románok, németek, zsidó és katolikus szülék is járatják gyermekeiket a kitűnő nevelés és oktatás indokából. Ennek a gyülekezetnek folyó évi február 5-én megválasztott rendes lelkipásztora Szombati-Szabó István, jelenleg bécsi tábori lelkész, a folyó április hó 9-én köszöntött be. Beiktatása a háborúra tekintettel minden ceremónia nélkül, de annál bensőségesebb és buzgóságosabb módon folyt le. Meg-

jelentek ottan a hitközségek képviselői, a községi előljáróság, főszolgabíró, államvasúttársaság küldöttei és a gyülekezet apraja-nagyja. A beköszöntő, melynek textusa Róm. 1 s a—9, 13—15, 16 a volt, mély és építő hatást tett a jelenvoltagekra, akik osztatlan elismeréssel üdvözölték a beiktatott ifjú, jeles lelkipásztort és az ünneplő gyülekezetet. Tiszta szívből kívánunk mi is kegyelmet, áldást, gyarapodást mind a gyülekezetre, mind a beiktatott buzgó lelkipásztor életére és munkájára.

A dobri református elemi iskola növendékei, Nagy Margit tanítónőjük buzgólkodására, folyó hó 9-én háborús estélyt tartottak. A műsort egy kis leány prólogja után, énekszámok, szavalatok s alkalmi háborús gyermek-szindarab előadása alkotta. A közönség meglegedve távozott a jól sikerült estély emlékével. A jótékony célú ünnepély tiszta jövedelme 117 K 12 fill. volt, amely összeget elküldték a Hadsegélyző hivatal útján a vak katonák javára.

A bihardíószegi református tanítótestület Biharvármegyéből, a háborúban elhalt tanítók árvái és özvegyei javára 1916 április hó 24-én zártkörű műkedvelői előadást rendezett. A gazdag műsoron egy énekszám, két szavalat, két dialóg és két színjáték szerepelt.

A pápai theol. akadémián a második félévi előadások folyó hó 13-án végződtek. A kollokviumok április 27-én kezdődnek és május 13-ig tartanak. Dun. P. L.

Dr. Dudek János budapesti tudományegyetemi ny. r. tanár, a magyar katolicizmus kimagasló alakja és tudósa, folyó hó 19-én meghalt; 21-én temették el Budapesten. Érdemű pályáját szépen futotta, emlékéhez köztisztelet fűződik.

Az Evangelischer Bund Bethmann Hollweg kancellárhoz beadványt intézett, kérvén őt, hogy igyekezzen megátolni ama törekvés propagálását, mely a békekötéskor a pápa nagyobb önállósága és függetlensége kérdésének tárgyalását célozza.

Az érendrédi református egyház és hívei a mezőlaborezi református templom részére *101 koronát*, azaz egyszázegy koronát küldtek be a tiszáninneri református püspöki hivatalhoz. Dícsérendő szép cselekedet.

— **Tartalom:** Görömbei P., Elnöki megnyitó beszéd. — Tárcá: Kardos A., Eötvös Károly és Csokonai. — Egyház: Papp L., A bihari egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Ajtai J., Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye tavaszi közgyűlése. — Iskola: Sinka L., Gazdasági oktatásunk. — Közélet: Hornyánszky V., Helyreigazító nyilatkozat F. Varga Lajos úr cikkére. — Irodalmi szemle. Halottaink. — Különlék. — Melléklet: Hivatalos értesítő 18. szám.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A Tiszántúli Református Egyházkerület püspökétől.

2425—1916. szám.

Pályázat

a szatmári egyházmegyében fekvő nábrádi lelkészi állásra, melynek javadalma a díjlevél és a folyó évi költségvetés egybevetése szerint következő:

1. Az egyháztagek 10 osztályba soroztatva fizetnek circa 66 hektoliter tiszta, rostált búzát és 70 korona 80 fillért.

2. Kisajánlott föld árának kamata: 90 kor.

3. 8, azaz nyolc öl kemény tűzifa (a díjlevél 1875-ben készülvén, az ölek bécsi ölekben értettek s e helyett a valóságban 7, azaz hét méter ölet fizetnek).

4. 26 kat. hold 75□-ölszántó- és kaszáló-föld és az úrbéri legelőben egy telek alja úrbéri illetmény, melyből a kaszáló termését az egyház tagjai tartoznak idejében lekaszálni, felgyűjteni és haza hordani. A földek adóját az egyház fizeti.

5. Stóla egyházkerületi szabályzat szerint.

6. Állami fizetésekiegészítés 632 kor. A díjlevelet az egyház módosítani óhajtja s ha az egyházi főhatósági megerősítést nyer, a megválasztott lelkész ez ellen kifogást nem tehet.

Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

A pályázati kérvények az E. T. II. t.-c. 16. §-ában megjelölt okmányokkal szabályszerűen felszerelve 1916 május 21-ik napjáig küldendők be Kovács Lajos espereshez Szatmár-Németibe.

Debrecen, 1916 április hó 27-én.

Dr. Baltazár Dezső
püspök.

Most jelent meg!

MENNYORSZÁG KAPUJA

Imádságok konfirmált és felserdül: ifjak és leányok számára.
Irtá: **SZOLNOKY GERZSON.**

A hivatott ima író nagy hiányt pótol ezen könyvecske megírásával. — Van e kis zsebkönyvben a hétköznapi, vasárnapi, bűnbánati és ünnepi imádságokon kívül több alkalmi imádság is az ifjúság életében előforduló fontosabb alkalmakra és kedélymozzanatokra.

Ara a **168 oldalra** terjedő $12\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, **zsebbe tehető** könyvnek **díszes kemény vászonkötésben** 1 korona 20 fillér. — A nagytiszteletű Lelkészi Karnak **10 példány** megrendelésénél darabját **96 fillér, 25 példánynál 90 fillér, 50 példánynál 84 fillér, 100 példánynál 78 fillér, 1000 példánynál** darabját **66 fillér** kedvezményes áron szállítjuk. **Kapható:**

HEGEDÜS és SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre **2 kor.** Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

GEBAUER KÁROLY és TSA.

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET.
(KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debreczen szabad királyi város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben

Elvállal temetések rendezését Debreczenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harc-tér bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelű érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és érc koszorúkból.

Sürgőny cím: Gebauer temetkezési intézet Debreczen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadjatik.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el. □□

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!
**Egyházi
szentedények,**

úrvacsorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók,
keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálás!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás
ezüsből és I. rendű alpacca-
ezüsből, jubileumi dísz tárgyak
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrende-
lésekre különös gondot fordítok

**Polgár
Kálmán**

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

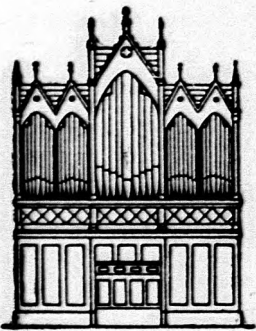
BÉKÉS LAJOS

Debreczen, Piac-utca 46-ik szám.

Telefon 304. szám.

Kalap, fehérmű, úri-divat és szabó üzlet.

Készít férfiruhákat, felöltőket a legjobb
kivitelben, valamint teljes úri kelen-
gyéket mérték után.

6--10.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb
orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

**BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi
udvari szállító.**

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításokon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló
tisztaságú legnyomású csőrendszerű (pneumatikus), tartós, remcs hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”,
amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 20 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban teljesít.
Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal
kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.